

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via Vitt. Veneto, 32
Tel. 33-46 - Poštni predal (Cassella postale) Videm 186 -
- Poštni čekovni račun (C/c postale) Videm, št. 24/7418

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

N A R O Č N I N A :
Za Italijo: polletna 300 lir -
letna 500 lir - Za inozemstvo:
polletna 600 lir-letna 1000 lir
- Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25.— lir

Leto XIII. - N. 6 (255)

UDINE, 1-16 Aprila 1962

Izhaja vsakih 15 dni

ZELO VAŽNO ZA EKONOMSKI DVIG NAŠIH KRAJEV!

IZKORIŠČANJE NAŠIH VODA

Električna energija gre iz naših dolin v ravnino - Lastniki hidrocentral so dali zanj komunu Rezija smešno majhen kontribut - Pri nas ni nikakih industrij - Našim delavcem so zaprta vrata v videmske in čentske fabrike: zakaj takšno neopravičljivo ravnanje? - Naši komuni imajo dolžnost intervenirati, da bi zaposlili sorazmerno število svojih ljudi

Problem, ki ga danes obravnavamo, ni nov: o njem se razpravlja že vsa ta povojna leta. Gre za »problem hribovskih področij«, torej za nas izredno važnega pomena in bi ga bolj točno lahko imenovali »problem izkoriščanja naših voda«.

V zvezi s tem vprašanjem je svojčas rimski parlament odobril zakon, s katerim je primoral lastnike električnih central na plačevanje takozvanih električnih »sovrakanonov« (1300 lir za KW povprečne jakosti ali enako vrednost v energiji) komunom bazena, kjer izrabljajo vodno silo; obveza velja le za tiste, ki uporabljajo električno energijo več kot 15 km. daleč od meje zainteresiranih komunov. S tem zakonom so hoteli dati hribovskim nerazvitim komunom možnost za izboljšanje njihove ekonomije in obenem možnost za ustvaritev industrij v njihovem teritoriju. Tako bi se delno tudi preprečil beg ljudi iz gora v ravnino in mesta. Vse te se pa, na žalost,

še ni uresničilo in so zainteresirani komuni zaradi tega utrpeli ogromno škodo, ker so se ljudje začeli masovno izseljevati v druge ekonomsko bolj razvite kraje in v inozemstvo.

BRANIMO SVOJ JEZIK

Papež Janez XXIII, ko je bil še kardinal v Benetkah, je prihajal večkrat na oddih v vasi nad Bergamom, od koder je doma in kjer še sedaj živijo njegovi bratje in nečaki na skromni hribovski kmetiji. Zelo rad se je družil z domačini, preprostim delavci in kmeti ter se razgovarjal z njimi vedno le v bergamaškem dialektu.

Nekega dne se je srečal v Bergamu z nekim visokim državnim funkcionarjem tega mesta in takratni kardinal Roncalli ga je nagovoril v bergamaškem dialektu. »Eminenza non capisco« (eminenca, ne razumem) mu je odvrnil funkcionar. »Kako to, da po tolikih letih, ki živite v Bergamu, še ne razumete bergamaščine?« se je začudil visoki prelat.

Ta visoki funkcionar, ki je bil doma iz mesta blizu Rima, je živel v Bergamu, kjer je imel svojo službo, že dvajset let. V tako dolgem času ni začutil dolžnosti, da bi se vsaj za silo priučil bergamaščine, jezika domačinov.

Pri nas se dogaja enako, če ne slabše. Funkcionarji, ki prihajajo iz raznih krajev službovat v naše komune in vasi, in teh je izredno dosti, se ne nauče šteti niti do pet v našem jeziku, in kar je še bolj obsodbe vredno, jih posnemajo tudi domači uradniki, ki pozabijo kar čez noč na domači jezik, če pridejo do kakšnega birokratskega stolčka. Govoriti slovenj se jim zdi strahotno, spotljivo, in mislijo, da bodo bolj nobel, bolj moderni in celo bolj lepi, če govorijo s svojim pojočim glasom, s kantileno, neko mešanico triestinskega, videmskega, venetskega, romanskega in celo napoletanskega dialekta.

Priseljenci ne bi smeli pozabiti, da je njihova dolžnost naučiti se jezika ljudi, kjer žive; domači uradniki bi pa morali, ne samo go-

Anton Kos

(Nadaljuje na 4. strani)

zena Karnije, katerega član je bil še do lanske jeseni tudi komun Rezija, le nekaj akontacij in še od teh je bil večji del pridržan za gradnjo luksuzne palače v Tolmezzu, ki služi za sedež »Karnijske skupnosti«, in nekaterih industrijskih objektov v tamkašnji okolici. Tako ni dobila naša uboga Rezija do danes skoraj nič in tudi njenih ljudi niso zaposlili v hidrocentrali, ki leži v Rezjanski dolini, ali kje drugje v Karniji. Prav zaradi tega nepravilnega postopanja so komun Rezija, komuni Železnega kanala (Možnica, Rezjuta, Kluža in Dunja) in komuni Kanalske doline (Trbiž, Naborjet in Pontafel) ustanovili svoj konzorcij, ki nosi ime »Consorzio BIM del Canal del Ferro e della Val Canale«, kamor se bodo morali odslej stekati električni »sovraccanoni«, ki so jih dolžne plačevati električne družbe za hidrocentrale tega področja. Pri delitvi teh prispevkov ne bo imela »Karnijska skupnost« kaj opraviiti, komuni novega konzorcija bodo z njimi sami razpolagali za

Vojmir Tedoldi

(Nadaljuje na 4. strani)

REGIONALNE NOVICE

DOHODEK NA OSEBO V FURLANIJ

V naši deželi ali »regione« je videmska provinca najbolj uboga; nima industrije, agrikoltura je v falimentu, gorski kraji se spraznujejo, hidrično bogastvo pa izkorišča znani monopol SADE. Življenjski standard je med najnižjimi.

To je še nič! Videmska provinca je tista, ki plačuje največ davkov (tasse) in ti še vsako leto naraščajo. Lansko leto je videmska provinca plačala 31 milijard 218 milijonov lir, kar pride povprečno 40.000 lir na osebo. V primerjavi s Trstom in Gorico plačuje videmska provinca desetkrat več davkov.

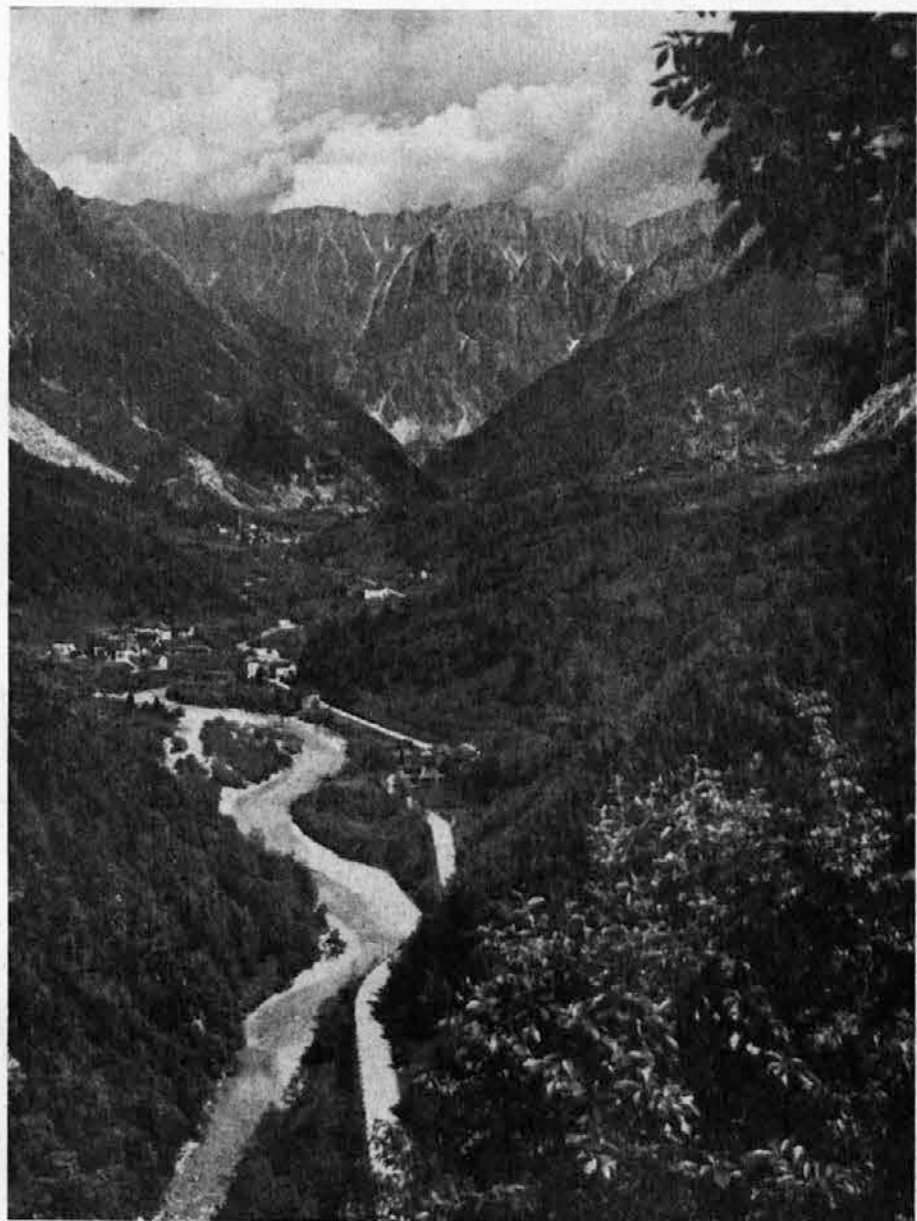
Kako je pa z življenjskim standardom? Evo nekaj podatkov o srednjem dohodku na osebo:

V Trstu znaša 435.899 Lir

V Gorici znaša 300.695 Lir

V Vidmu znaša 222.719 Lir

V Vidmu imajo torej prav, ko pravijo, da imata Trst in Gorica privilegije, ki jih Videm nima in dostikrat ti privilegiji vplivajo tako, kot na primer »ZONA FRANCA« v Gorici, da ima škodo od tega videmska provinca v industriji likerjev, sladkarij in avto-

(Foto Paulone - Tarcento)

TERSKA DOLINA: Pogled iz Zavrha na Tersko dolino od Njivice do Muškega pogorja, skozi katero teče voda Ter, ki daje moč dvema hidrocentralama (hidrocentrale na cesti pri vasi Ter in hidrocentrale v Kruozah pri Cezirjih). Na sliki vidimo v ozadju Muzec, izpod katerih izvira reka Ter. Od spodaj navzgor po dolini opazimo prijazne vasice ob Teru, ki vse skupaj tvorijo komun Brdo. Prva, ki naletimo nanjo v dolino ob Teru, je Njivica, kjer je sedež komun, za njo je Ter in prav na dnu doline pa je vas Muzec; na levi visoko v bregu lezi Brdo, ki je največja vas. Dolina je dolga nekaj nad petnajst kilometrov in je zelo privlačna posebno za nedeljske turiste iz bližnjih mest. Cesta nadaljuje od Muzca na Tanamejo, v Učjo in preko meje med Italijo in Jugoslavijo na Žago pri Bovcu v Zgornji Soski dolini.

Pordenone, Cervignano, Gemona, San Vito al Tagliamento, Sv. Lenart, Tolmezzo, San Daniele in drugi; vsi levičarski partiti, socialdemokrati, demokristjani in republikanci; »Camera del Lavoro od C.G.I.L.«, CISL iz Vidma, federacija kooperativ v Vidmu, »Unione Artigiani del Friuli«.

Nasprotnikov za ustanovitev avtonomne dežele je nimar manj, a še bo korlo pritiskati, da se bo Rim zganil in začel konkretno delati za avtonomijo. Dobro bi bilo, da bi se vsi naši komuni zganili, da bi poslali resolucije v Rim, v kateri zahtevajo takojšno ustanovitev dežele.

Vsi so za "REGIONE," s posebnim statutom

V Furlaniji so le še redki elementi iz vrst liberalov, monarhistov in neofasistov proti realiziranju dežele Furlanija-Julijska Krajina e posebnim statutom. Tudi videmski komunski konsilijo se je z velikansko večino izrekel za deželno avtonomijo.

Od 150 prezentih sindikov, ki so se zbrali v Vidmu na »Congresso degli Enti Locali« videmske province, se je od naših izjavil za deželno avtonomijo sindik iz Sv. Lenarta, učitelj Egidij Scaunich. Tudi drugi sindiki iz Furlanije so bili vsi složni, da bi se sobit že v teli legislaturi, to je pred novimi političnimi volitvami, ustanovila dežela.

Provincialna administracija se je že izrekla, tako tudi drugi komuni, politične, sindikalne in kooperativne organizacije: Centa,

V VSAKO HISO...

list, ki vas medsebojno povezuje!

TAVORJANA

Naš komun je zašu u tajšno krizo, de bo muoru priti komisar parpravjat druge votacioni za izvolitev novega komunskega konsilija. Do te krize je paršlo zavoj tega, zaki je muoru dat sindik «dimissioni» od inkarika, zaki je blo dognano, da je član administrativnega odbora čedadske «Banca Cooperativa Popolare», ki izvršuje za tavorjanski komun finančna opravila. Po sindikovem odstopu so se iz solidarnosti odpovedali svojih funkcij u komunskem konseju tud podsindik Beniamino Cudicio, asesorja Mirello Makorič in Riccardo Zamparo in sedem konsilirjev. Zaki je odstopilo več kot polovica članov tavorjanskega konsilija, je prefekt razpustil ves konsej in takuò bo korlo u teku treh mjesecu napovedati druge votacioni.

V resnici je tavorjanski komun bil nimar u krizi. Že od začetka, ko so izvolili sindika in asesorja, nekaj ni blo u redu. Večinska stranka, to je D.C., se je razbila u dva tabora: 5 konsilirjev se je združilo s socialkomunistično manjšino, ostalih 10 pa je ostalo u sindikovi skupini, ki je bil izvoljen z 11 glasovi proti 9. Njegova večina se je zatuò držala pokonci samo z enim glasom.

Sprva je tavorjanska krščanska

demokracija izključila iz liste bivšega sindika Vittorija Cudicio, prvič zatuò, zaki so tjel drugega bolj mladega imenovat na njegovo mesto, drugič tud zavoj tega, zaki Cudicio je imeu opravila z banko, ki je povezana s komunom. Vsedno pa je nazadnje Cudicio le paršu na listo in bil izvoljen. Pravijo, de se je sam luòžu na listo, in tuò mu ni blo težkuò, zaki je bil sindik že od prejšnjih administracij in je imeu u rokah usò možnost, da bi to napravu.

Na usako vižo komisar ne parnaša nobednega interesa komun. Tega bo korlo dobro plačat za ves čas, ko bo hodil k nam. Sindik Cudicio e bil zadost dobar administrator in zatuò je marsikatjere mu žou, de gre proč. Pod njegovo administracijo se je dosti nardilo in u programu je imeu še pouno drugih javnih del.

Iz Sovodenjske doline

Par kompetentnih organih študirajo kako bi povezal našo dolino s Koziško dolino, da bi ne ble takuò zaprte. Sovodenjska dolina začne v Ažli in ima svoj izhod na Livek, Koziška pa, ki začne v Sv. Lenartu, nima nobednega izhoda, konča se v vaseh pod Kolovratom in zato so vsi ti kraji izolirani. Z nevelikimi stroški bi se dalo povezati obe dolini s cesto, ki bi šla od Platca čez vrh Sv. Martina do Čeplatišč in dol v Sovodnje.

Troštajmo se, da ti prožeti ne bojo ostal samo na papirju, ampak da bojo preca uresničili to zamisel, ker bi blo tisto djelo zarjes nucno, posebno za dolino grmeškega in dreškega komun.

TRČMUN. Obiskal je našo vas videmski nadškoof Zaffonato, da je požegnú teren, kjer bojo zgradil veliko hišo, ki bo služila za kolonijo italijanskim otrokom v poljetnih mjescih.

LOŽAC. Marija Zabrejščak, stara 55 let, je muorala iti v špítu, zaki si je pri padcu zlomila čampno nogo. Ozdravila bo v admim mjesecu.

MATAJUR. Sobit ko bo paršla ljepa ura bojo začel strojit cjesto, ki peje v našo vas. Ta je sadà zlo slaba, zaki jo je spodjedu sneg in v nekatjerih krajih je voda zaslula z zemjo in kamenjem obcestne žlebove.

POLAVA. Preca bojo postrojil in razširil prastor, kjer stoji obmejni blok, de bi se na to vižo mogla tud korjera ljeuš obarnit. Pravijo, de ni izključeno, de bo korjera, ki vozi iz Čedada do Polave, kmalu vozila do Livka.

GORJANI

GORJANI. U našem komunu so spekat formiral administrativni konsil škuolskega patronata. Za membre so bli imenovani: don Leone Quagliaro, Giovanni Molino, učitelj Gerardo Krapic, dr. Carlo Romanini, učiteljice Marija Venturini an Anna Maria Cossetini ter Vittorio Isola. Za presidenta so zbrali don Leona Quagliaro, za sekretarko pa učiteljico Eleno Jacuzzi.

Iz Krnatske doline

TRI SMRTNE NESREČE

Uso našo dolino ne zlo pretresla noticija, de se je smartno ponesreču 9 ljetni senatič Firmino Di Betta iz Karnic. Bi e zjutra tu škuoli anu kar e vjedu, de teh starih to nje ta domà, zaki so šli tu senožet na djelo, e po končani škuoli šu k njim u Prodajnico. Tačje e oča sjeku daruà anu senatič e šu, kar ga oča nje mou pred očmi, k teleferiki, po tikeri spuščajo seno anu daruà. Zamikala ga je, saj e žej dostikrat vidu kadolino. Uzeu e tu roke 'no karuko no se ljepo pejejo brjemana u kolo anu e se začeu zibati orè nu dou po teleferiki med kavaletom anu izhodiščem. Karukola pa ne preskočila kavalet, zaki otrok e se preveč zagnou anu ga je odpejala nad 15 metru visok prepad, od koder je padu u praznino, anu tam obležu u mlaki karvi. Oča e začou padec anu sobeto zaslutu nesrečo. Skočou e do ubogega senatiča anu ga prenesu ta hiši, klicu mje diha, a ta u nje mogu nardit nič drugega kot konstatati smart, zaki e se par padcu razbil glavo.

..

Ni se še pomirilo razburjenje zaradi smarti senatiča iz Karnic, ki je padu iz teleferike, in že je padla nova čarna sjenca nad dolino. V Torlanu, vasi, ki leži glih ob vhodu v Krnatsko dolino, se je odigrala strašna tragedija: 45 ljetni Bruno Kusič je ubil s skalo svojo 77 ljetno mater Cristino Comuzzi, potem pa na isti način še samega sebe.

Bruno Kusič je bil slaboumen odkar se je varnu iz vojne; strahote, ki jih je vidu na fronti, in noticija, da so nacifašisti ustrelili

Iz Rezjanske doline

SMRTNA NESREČA PRI DELU. Preteklo sredo, prav ko je pomladansko sonce privabljal k življenju naravo, se je naselila v Liščeca velika žalost: izgubili so mladega vaščana, komaj 32 letnega Gvida Buttola.

Prav zato, ker je bil tako lep dan, je Buttolo sklenil, da bo posekal smreko nad globoko dolino in popravit z dobljenim lesom domačo ograjo. Odšel je takoj po kosilu na delo, a usoda je hotela, da se ni več vrnil domov živ. Smreka, ki jo je posekal, je s svojimi vejami potegnila za seboj, v kakih trideset metrov globok prepad, tudi mladega moža. Tam okoli so se igrali vaški otroci, ki so takoj dali alarm, in na kraj nesreče je prišla hitro skoraj vsa vas. Hudo ponesrečenega Buttola so prinesli domov, poklicali zdravnika, a ga ni mogel več prebuditi k življenju, kajti pri padcu si je razbil glavo. Ta nesreča je globoko prizadela ne samo Liščeca, kjer je bil doma mladi delavec, ampak vso dolino Rezijske.

VODOVOD V RAVENCI. Zvedeli smo, da bo v kratkem dal «Konzorcij za gorsko bonifikacijo karnijske skupnosti» v apalt gradnjo vodovoda v Ravenci. Za to delo bodo potrošili okoli 4 milijone lir, ki jih bodo vzeli iz fonda od električnih «sovrakano» nov, ki so jih lansko leto plačale električne družbe.

UČJA. Pred nedavnim so prišli v našo vas nekateri videmki funkcionarji, da so si ogledali na licu mesta obmejni blok med Italijo in Jugoslavijo, ki je tik naše vasi. Zdi se, da ga bodo povzdignili v blok prve kategorije.

NOVICE IZ NADIŠKE DOLINE

VOJAŠKE USLUŽNOSTI. Izvedali smo, de so kompetentni organi sklenil zmanjšat u teritoriju Nadiške doline obseg cone, podvržene vojaškim uslužnostim (servitù militari). U ta namjen so dal tiskat tud posebne manifeste, ki jih bojo razobešili po komunih in bodo na njih zaznamovani kraji, ki so ostali podvrženi še naprej vojaškim uslužnostim. U špeterskem komunu so odpravili tiste «servitù», med nizkim šenčurskim gričevjem u globino 150

metrov, na Stari gori pa bojo odpravili vojaške «servitù» u bližini svetišča. Tu, kot znano, niso mogli graditi hotelov, zaki so to ovirale vojaške oblasti. Starogorski patri so nameravali povečati svetišče in konvent, a jim je blo tud tuò zabranjeno.

ŠPETER SLOVENOV. Prejšnji tje dan so se zbral člani administrativnega komiteta «Mutue coltivatori diretti», de so potardil «consuntiv» za lje to 1961, ki ima en milijon aktiva. Lansko lje to so ponucal samo 507.800 lir za zdravljenje in 44.000 za «levatrici». Ob koncu je konsil sklenil vrniti provincialni «Cassa Mutui». 51.550 lir za generalne stroške, ki jih je imela u lanskem lje tu.

NA OBMEJNIH BLOKIH. Z dnem 31. marco so začasno zaprili tri obmejne prehode v Melini v Idrijski dolini, skozi katjere so hodili dvolastniki. Spet jih bojo odprli, kar se bojo začela djela.

ČEDAD. Pretekli tje dan je čedadski pretor dr. Innocenzo Grandis imel u dvorani Leicht konferenco o aktualnem problemu: «LA GIUSTIZIA ITALIANA: LA GRANDE AMMALATA?»

BUKOVICA. U teh dne h bojo končno napejai električno luč tud u našo vas. Rjes je, de naša vas ni velika, a imamo usedno pravico imjet tudi mi tiste komoditè, ki jih imajo drugje, saj tud dajave niso zato nič manjše, če nučamo luč na petrolijo in karbit. Na-

Čedad in Centa

Čedad in Centa sta si po svoji velikosti in številu prebivalstva skoraj enaka. Čedad šteje 10.500, Centa pa 13.800 prebivalcev. Tu di oddaljenost od Vidma je enaka: 16 km do Čedada, 17 km do Cente.

Za nas Slovence pa je Čedad dosti bolj važen, ker je trgovsko shodišče vseh vasi Nadiškega bazena, Idrijske doline, Zapadnih Brd ter slovenskih vasi na obronkih gričevja takomenovane «Pedemontane» tja do Ahtna. Tem je treba pristeti še vse Slovence Zgornje Soške doline, Breginjskega kota in Tolminskega. Čedad je torej trgovsko shodišče več desetisocev Slovencev in se je prav zato mogel trgovsko tako razviti.

Centa pa je shodišče le dveh slovenskih komunov: Brda v Terški dolini in Tipane ter Nem, ki so jezikovno mešan komun.

Oba komuna upravljata demokristjanska večina, vendar so v Centi precej drugačni v odnosih s Slovenji: v Centi jih branijo, v Čedadu jih pa zapostavljajo.

Ob priliki, ko je komunski svet v Centi razpravljal o deželni avtonomiji, se so demokristjani sdružili s socialisti in komunisti in o stro zavrnili misinskega zastopnika, ko je ta hotel prikazati, da pomeni dežela uvedbo dvojezičnosti in torej priznanje jezikovnih pravic tudi Slovincem čentskega okraja in mu jasno povedali, da so minuli časi, ko so bili Slovenci brezpravna raja.

V Čedadu se pa še ni slišalo, da bi kdo na konsiliju ali kje drugje zagovarjal Slovence, nasprotno, čedadski krščanska demokracija podaja roko neofašistom, da skupaj bijeta po njihovih pravicah. Temu moramo še dodati, da so čedadski demokristjanski veljaki zaslužnili vse slovenske komun Nadiške doline in zato tam ne smejo ničesar napraviti brez njihove vednosti.

Je to morda še zadnji ostanek langobardske zapuščine?

Vanne Drekonja

Pogled na Čedad pri Zluodejevem mostu

AŽLA. Komunska administracija je tele dni zlo razveselila otroké, ki hodijo u «asilu»: kupila jim je altaleno (gugalcico).

NESREČA NE POCIVA. Prejšnji tje dan so muorli pejat u čedadski špítu 63 ljetno žnidarico Vigijo Causero iz Špetra, zaki ji je paršlo na cjesti slabo, kar se je vračala damu z djela. U špítalu so konstatiral, de je ušafala paralizò desne strani telesa.

VAŽNO ZA JAGRE. Opozarjamo jagre, de ne smejo lovit brez posebnega permesa od prefektore u telih obmejnih krajih: od meje province Videm-Gorica do željeznice Sv. Ivan ob Nadiži in Manzana; od Manzana, reka Nadiža) do Čedada in od Čedada (cjesti, ki peje u Sv. Rok) do Čampeja, Fojde, Ahtna, Nem in Cente.

pejava bo koštala 700.000 lir, ki jih bo kril komun.

PRAPOTNO

Rade volje sporočamo, de bojo cjesto, ki peje iz Ibane u Stari mlin, potle ko so jo postrojil, tud asfaltiral. Takuò je u teh dne h sklenil komunski odbor. Tud druge cjesto in poti, posebno tiste u gorskih vaseh, ki so postale zadnje čase skoraj nevozne, bojo postrojil. Za ta zadnja djela bojo odpril kantir.

U dne h od 2. do 9. aprila bojo brezplačno pregledali na Rentgen vse naše ljude. Ta potujoči mjedihovi aparat se bo ustavu u Starem mlinu, Podrskijah, Bodigoju, Prapotnem, Čalah in Kraoretu.

L. Z.

PO VASEH ITALIJANSKE SLAVIE

»Le bujki boš rasti, buj boš zelen«.
»Rasti, le rasti, zeleni pelen«.

Pesmi Italijanske Slavije ne moremo izpeti, jo načnemo na vasi, se oglasi v ronku, jo poslušamo v Matajurju, odjekne v Nadiži, jo zajamemo v Azli, se sprosti v Mjersi, jo hočemo slediti, je ne dohitimo. Povsod je drugačna, spremenljiva, nedosegljiva — vedno pa lepa, vesela ali bridka. Zdaj jo dahne tiho trpeča mati na njivici, zdaj jo oživi ljudski duhovnik »kaplan Čedermac«, zdaj jo pojejo puobje in čee čez polje, zdaj jo zanašajo beneški zvonovi čez »breguove an doline«. Zabrenkajmo vsaj nekaj akordov beneškoslovenske arije! Pesem Slove-nj!

TJE ZGORE JE JASNO...

Iz Brišč se dvignemo v ronske sadovnjake, na tesne njivice na policah in pod latnike. Hišice se rišejo v sončni belini v bregu, nasadi breskev zelenijo od poškopljene modre galice, žene in otroci nosijo v nahrbtnih koših gnoj na stisnjene njive, starčki znašajo drva, ob vodica perejo čee, pri kleteh stiskajo jabolka — sevke — z mlinskim kamnitim kolesom, pritrjenim na dolg drog.

Od nekod poje ronski puob:

»Tje zgore je jasno,
ta zdole je magla,
moje jubce jubezan
je nesla uoda.
Če jo j nesla,
naj jo nesē,
le dol naj gre z njo,
jest ušafam dnō drugo,
še gorš kakor njo!...«

Ronska čeeča, tiho sklonje-na v razoru, bridko odpoje:

»Žalost na žalost,
nikjer ni veseja,
okuol muojga srca
je zaliezla magla.«
mi maj (nikdar) ne fali!»

Ves Romac sope v svojem žitju. Ronski puob jo še bolj podraži v visoki, zategli viži:

»Ki misliš, ki rajtaš,
da narguorš si čeeča,
kjer fante prebiraš
ku ročce kozā?»

Ponosna čeeča pa se kar takuō ne dā, uon z njive se zravna in mu krepko odgovori:

»Ki misliš, ki rajtaš,
kduō si pa ti?
Tak nore kuk si ti,

Cerkeuca se z visokega razgleduje na svoje varovance, a pastir slovenskih dušic ne govori, ne pridiga, ne spoveduje v njihovem jeziku! Z čisto ronsko pesem udarja tuji diskord, da spači domačo popevko.

»No, oča — počajte malo — kakuō je?»

»Težkuō an strmuo.« In oča je odvrget breme na počivalu.

»Od čie ste vi družji, ste od delē?»

»Tam od Soče blizu Gorice — če veste, čie je tuō?»

»Ki b ne vjeđu? An sadā pod kaku komandu ste, al pod taljansk al pod Tita?»

»Veste u Gorici je vse na pu, mal pod taljansk, mal pod jugoslovansk!«

PO MATAJURJU

Hitimo v mehko naročje Matajurja, odskakujemo po vrtačh, kotanjah, gmajnah in se spotoma razgledujemo po stisnjenih vasi-
cah, ki čepijo po skalnatih rebrih naokrog: vas Matajur, Ložac, Strmica, Mašeri, Jélena, Gornji Brnas, Sovodnje, onstran visoki Trémun. Trdo stopamo po kozjih stezah, da se iskre krešejo, in glasno šklopeneč se za šolsko uro, in čebļajo okrog nas, da je veselje, med poukom italijanski, med odmorom slovenski.

»Kakuō se kličeš, puobič?»

»Goždnjak Pio!«

»An ti?»

»Goždnjak Paskvale!«

»An ti?»

»Goždnjak Pietro!«

Ja, Matajurci so gozdnjaki, krepki an močni ku Petar Matajurac!

(Se nadaljuje)

Pogled na Matajur iz Gorenje vasi

ZA DOBRO VOLJO

PRIJATELJI MED SEBOJ

— Pavel, dolgo te že poznam kot dobrega prijatelja, prosim te, daj mi nasvet: priliko imam, da se poročim z bogatim dekletom, ki pa mi ni pri srečju — poznam pa ubogo deklico, ki jo res ljubim. Kaj naj naredim?

— Miha, poslušaj srce! — mu svetuje Pavel — meni pa daj naslov bogate neveste.

VSI SO ENAKI

Bila je že več let vdova in je bila precej bogata. Neko noč jo zbudi ropotanje — pred njo je stal vlomilec:

»Ne bojte se, gospa, nočemo vas, ampak vaš denar!«

»Oh, pojdite se solit!« pravi vdova. »Vsi moški ste enaki!«

MLADINA DANES

— Koliko si star?
— Šest.
— Kadiš?
— Ne.
— Piješ?
— Ne.
— Ima jubco?
— Ne.
— Potem si pa samo pet let star!
— Res je.

OBRJEZOVANJE KORENIN PRED SADITVIJO

Imaš kajšno prazno mjesto,
naj bo na vartu al' za cjesto,
sadno drevje tje posadi,
že u jeseni al' pomladi!
Tebi u zahualo
dobro sadje bo dajalo.
Če pa tebi ne bo sezdrjelo,
ime tvoje bo slovjelo.

Kaduor nje že u jeseni posadiu sadnega drevja, je sadā ravno zadnji cajt, de nardi tisto djelo. Kjer dosti naših kumétu še ni mar sadijo sadno drevje po starih navadah, vam bomo donās lepuō povjedal kaj muora vjedet usak sadjar za imjet lep sadounjak. Zatuō si dobro zapomnite tuo, ki vam bomo kle zapisal.

Drevō za sadit muora bit mla-do, zdravo an frišno. Deblo par visokim drevju naj mjeri 170 centimetru, debła srednje visokega drevja pa 130 centime-tru. Korenine muorajo bit lepuō razvite, goste an ne poškodovane.

Drevesni varh muora imjet pet lepuō razvitih glaunih vej. Use veje muorajo bit lepuō dnakomjerno razdeljene an deblo muora bit rauno, močno an ne poško-dovano, takuo ku vidite kle nari-sano.

Pred saditvijo muorate lepuo obrjezat korenine. Tisto djelo je narbuojše, de nardite tisti dan ku bosta sadil. Te buj debele koreni-ne obrježete takuō, de preč ostrī-šete tiste ranjene kraje, tenkih korenin pa nje potreba obrjezo-vat. Če pa so tiste zlo douge jih muorate odrjezat, de ne boju dou-ge vič kot 30 centimetru. Skrajšat je potreba use korenine, ki se križajo an tiste, ki so previč goste, jih proč odrježete.

Če bosta sadil drevesa, ki imajo že obrjezane korenine, muorate še ankrat jih obrjezat dok ne pride-te do frišnega lesa, kjer suh ljes ne muore piti vodo an zatuō drev-no ne muore pognat. Par obrje-zovanju debelih korenin muorate

gledat, de ne nardite previč velike rane an zatuō je buojše rjezat glih, a ne pošeuno.

Kadar rježete daržite s čampar-no rokō deblo par korenini an z desno obrježite korenine. Za obrjezovat nucajte nimar dobre an ostre drevesne škarje.

Cinkovi madeži nastanejo na tkaninah največkrat takrat, ka-dar namakamo perilo v pocinkani posodi. Tako perilo denemo v do-bro pološčeno posodo in zlijemo nanjo mešanico vode in kisa. Na 3 l vode vzamemo pol litra močne-ga kisa. Vse skupaj večkrat pre-mešamo, nato pa močno segreje-mo. Če prvič ne odstranimo vsega madeža, postopek ponovimo z no-vo mešanico kisa in vode. Perilo nato do čistega speremo.

Kavne ali čajne madeže čim-prej izperemo s čisto mrzlo vodo. Trdovratne madeže omehčamo z glicerinom in jih nato operemo s čisto vodo.

TONIKU PROGRES V PLATIŠCIH

(ZGODBA POVEDANA V PLATIŠKEM DIALEKTU)

Vas Platišče leži v Zgornji Na-diški dolini, nedaleč od izvira bi-stre Nadiže, ki pride po nekaj ostrih vijugah skozi Breginjski kot v Stupco in si potem utira pot po dolini Špjetra. Ko pride človek po cesti bodisi iz severnega ali iz vzhodnega kraja je ne opa-zi, treba je, da pogleda v dno, ker leži v nekakem kotlu. Nareče, ki ga govori v Platiščih je svojevr-stno, nekaka mešanica med bre-ginjsko in tipansko govorico. Lju-dje so veselega značaja, ljubijo pesem in šale. Med delom na polju ali senošetih, v gostilni, kjer-koli radi pojejo, pozimi pa si pri-povedujejo pravljice, prigodbe itd. To vas stalno obiskujejo filologi in folkloristi, posebno zaradi zna-čilnosti njihovega dialekta in folklornih zanimivosti.

Priobčujemo prigodbo, ki je menda resnična, v platiškem dialektu, ki nam jo je provedal do-maćin A.C. Vsakdo se bo ob njej nasmejal in jezikoslovec bo lahko videl barvitost te lepe govorice, ki jo Platiščani skrbno hranijo. Po-jasnjujemo, da »kamburo ali kar-buro« pomeni karbid, ki so ga do-maći ljudje uporabljali za karbi-tove lampe še do nedavnega, ko niso imeli električne razsvetljave.

Tuole se je zgodilo tebot, k' nje blo še ne cjesto ne letrike u Ple-tiščah. Ljudje so muorli hodit s košem po spežo dou u Njeme an zvječer so paržgali teiste rezjan-ske lumine, ki donašnji dan jih majō dou u muzeju.

Toni, sin od Juana, ki je biu u drugo nevuod od rancega Simo-na Gašperuta, je biu šū ž njegā košičem po špežo dou Njeme. Dou u butjehi je zamerku 'dno luč, ki je svjetila tej podne. Prašu je, de kako muora, de sveti tako ljepo. Butjehjer mu je provjedou nazaj, de sveti zatuō, ki je notre

karburo. »Kamburo, kamburo, (Toni nje biu maj čū prej te čud-ne besjede) kaj je tuo?« »Dno gnji-lo kamenje, ki se zdrobi u košiče an potim se loži tu lumin an se paržge« mu povje butihjer an mu ljepo razložī use.

»Al' kéj pride koštati?«, praša Toni.

»Za pjet franku ti dam pou ko-šā«, mu je jau mož.

»Joj kako smo nazāt gor u Ple-tiščah!«, je Toni jau, »dejtemi pouno to škatlo.«

Nabasa tejesto škatlo veliko tu koš an gre vjesu gor po Karnah-ti. Po usi poti je Toni čjekerōu an se smejau sam sabo, de kako osta-nejo Pletiščeni kadar boju videli tako luč u njegā hiši an boju zvje-deli, de jo je obrenčeu za tako duober kup.

»Anjelē viš bo še u Pletiščah no malo progrjesa!«

Daž je šū an Toni je biu brez lombrjene. Karburo je tu škatli, je pomislu, saj mu ne bo nič škuo-dovalo, an je hodū napret.

Je bla žej toma kadar je stopu ta pred prah svoje hiše. Ti hišni so prej čuli smrad ko je on notre paršū. Ustanejo an čejō sobto gle-dat tu koš, de kuo za dnegā hudi-ča mā notre.

»Parnjesu sem progres!«, je jau preuzetno Toni.

Je uzeu uōn škatlo an kuazu: »dejtemi san luč!«

Je téu pokazati an povjedati, ma buoščī nje merku, de je dar-žū lumin previč blizu karbura. Odprē škatlo an... tumf je storlō.

Uokna so se stresle, glaži so poknili an se razsuli na tleh, pla-dine so padle use dou s police, tje-zi, ki so bli oku an oku koša jih je osmudilo an usi prestrašeni so utekli uōn. Nje teklo dougo, ki usa vas je vjedla usē.

Zatuō u Pletiščah karburo mu pravijo šinjē: Toniku progres. «

Iz Kanalske doline

Čeravno kaže pri nas termome-ter še zelo nizko temperaturo in so okoliške gore še vse zavite v težko snežno odejo, smo začeli misliti na poletje. Gostinski o-brati prav v teh dneh hite z obno-vo svojih lokalov, saj bodo mora-li kmalu sprejemati prehodne go-ste, ki so namenjeni na morje, in pozneje letoviščarje. Komaj je sonce malo topleje posijalo, je bi-lo že vse živahno na trgu. Prihaja-jo Gorenjci in Korošci, da si tu nakupijo v trgovinah, kjer imajo vsak dan večjo izbiro, najmoder-nejših artiklov in raznih drobna-rij.

Mislili smo, da bodo v leto-šnjem letu uredili prostor za par-kiranje avtomobilov, a kot kaže, ne bo zaenkrat nič. Trbiž, poseb-no Dolenji, ima zelo ozke ulice, in tu bi morali pravzaprav prepove-dati ustavljanje vozil, ker ovirajo promet. Ker ni v mestu nikjer primernega prostora, ga bodo mo-rali poiskati v periferiji. Končno je pa tudi prav, naj ostane Trbiž letoviščarski kraj, ljudje naj se

v miru sprehajajo in prehodniki naj hodijo od trgovine do trgo-vine peš, saj je mestece tako majh-no, da ga vsakdo lahko obhodi po dolgem in počez v manj kot pol ure. Dokler ne bodo uredili pro-stora za parkiranje, bo po ulicah vedno gneča, kar seveda ni nikak plus, ne za turizem, ne za ljudi, ki tam žive.

MALI OGLASI

SLOVENSKA DRUŽINA v Vid-mu, zakonca s triletnim otrokom, išče zdravo dekle z znanjem slovenskega jezika kot gospodinjsko pomočnico. Plača po dogovoru, naslov na uredništvu »MATA-JUR«, Via Vittorio Veneto, 32/1 - telef. 33-46.

SLOVENEK SREDNJIH LET živeč v Kanadi (pokrajina Onta-rio) želi spoznati zaradi ženitve mlado dekle. Resne ponude posla-ti na našo redakcijo pod geslom »Kanada« pri »MATAJUR«, Via Vittorio Veneto, 32/1 - Udine.

Pravkar je izšel v
Ljubljani v zbirki
KONDOR tretji
ponatis nam priljublje-
nega romana

FRANCETA BEVKA:

KAPLAN MARTIN
ČEDERMAC

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

Naročite ga lahko pri naši
redakciji.

DRENCHIA LA ZONA PIU' DEPRESSA

Mancano le fonti di lavoro e nessuno provvede - Redditi a zero e tasse alle stelle per fazzoletti di terreno - Disagio generale e spopolamento che impressiona

Data l'importanza dell'argomento e l'enorme interesse suscitato da questo articolo, pubblicato in sloveno nel numero precedente, riteniamo opportuno riprodurlo in italiano, anche perché ne possono, com'è giusto e doveroso, prender conoscenza le nostre autorità ed i responsabili politici locali, provinciali e regionali, onde indurli a riguardare, con il dovuto impegno e sollecitudine, da vicino i problemi trattati ed a risolverli in conseguenza nel più soddisfacente dei modi.

Questa volta ci dedichiamo a Drenchia che, va detto subito, è il Comune che a est è il più depresso della fascia confinaria. Non si può trarre motivo di giudizio dall'umore, nero o indifferente oppure anche gioioso dei suoi abitanti — che sono seri per natura sì, e talvolta diffidenti per l'abbandono e l'isolamento in cui sono sempre vissuti, ma che sanno essere anche accoglienti, ospitali e generosi — ma bensì dalle cose reali che rendono estremamente dura e a volte impossibile l'esistenza, specie di quelle che non emergono e sfuggono all'attenzione, al controllo e dalla disamina; oppure di quelle che, emergendo, taluni — le autorità responsabili — non vogliono vedere per evitare di dover obbligatoriamente correre ai ripari quasiché la conoscenza della realtà rechi loro fastidio.

Non sono perciò i fattori di superficie, che possono avere carattere puramente decorativo, illustrativo e contemplativo, che interessano ma quelli più concreti che stanno più in profondità e che costituiscono la base della vita economica sociale e culturale della popolazione. E non bisogna lasciarsi ingannare dall'orgoglio che anima i cittadini i quali appunto per questo orgoglio, che è sinonimo di dignità e di fierezza, sono capaci di mascherare al forestiero le loro difficoltà, i loro dolori e le loro miserie.

Il territorio del Comune di Drenchia si estende per circa 1400 ettari, e un terzo della sua area prativa è sita oltre la linea di demarcazione che corre un po' al di qua del Monte Kolovrat (o Kolaurat) che fa di spalla all'intero territorio comunale.

Visione d'uno squallido paese posto alle falde dei nostri monti

La sua area improduttiva è di 97 ettari e quella precipuamente agraria-forestale di 1250 ettari con una percentuale dell'8 per cento di seminativi lavorati a mano, del 60-65 per cento adibita a prati e pascoli e del 15 per cento circa a boschi cedui di fusto greggio.

La media altimetrica va dai 680 agli 800 metri e quella di pendenza del terreno dal 45 al 50 per cento. Sedici sono le borgate e borgatelle che compongono il Comune e precisamente: Peternel (metri 315) e Paciuich (373) in fondo valle; Obenetto (522), Obranchi (582), Praptonizza (624), Zavarat (635), Oznebrida (648) e Trusgne (663) nella zona media; Drenchia (725), Trinco (730), Lase (745), Cras con sede comunale (751), San Wolfango (754), Zuodar (755), Clabuzzaro (787) e Crai (806) nella zona alta del Kolovrat.

In effetti, però, il terreno coltivato si riduce a piccolissime frazioni di terra, quasi a dei fazzoletti; e che la grandine o la siccità o qualche altra calamità stiano lontane altrimenti neanche un pugno di fagioli se ne trarrebbe. Facile indovinare che, andando anche bene le stagioni, i redditi qui sono proprio miseri; purtroppo, e non sembrerebbe vero, le tasse sono impensatamente gravosissime e perciò insopportabili.

A parte ciò, in sola fatica il mantenimento di questi microscopici appezzamenti di terreno costa enormemente; e più che tutto per un fatto che si potrebbe anche definire naturale — ma che in buona parte, se non proprio del tutto, è da ritenere eliminabile con un rapido e massiccio rimboschimento — e precisamente a causa delle continue erosioni d'acqua che portano via la terra la cui corsa si ferma soltanto ai piedi dei monti e delle colline.

Che riflesso comporta questo inconveniente che toglie il sonno ai valligiani? Comporta che ogni anno, e anche due volte nella stessa annata, il povero contadino di montagna è costretto, a suon di gerla e con enorme dispendio di energie, a raccogliere al basso la terra erosa o franata ed a riportarla su in alto.

E che dire del patrimonio boschivo e di quello zootecnico? Lo uno e l'altro risultano più che dimezzati, e nessuno si fa avanti per porre un freno al disfacimento che continua e per dare inizio a una campagna intesa a risollevare le sorti di queste due importanti branche che un tempo costituivano il toccasana delle popolazioni e della stessa economia generale del Comune.

Almeno esistesse qui, o si creasse, qualche fonte di lavoro, che le possibilità ambientali ci sono. Non c'è proprio nulla che valga a vieppiù immiserire la popolazione, a sfiduciarla e ad indurla a piantare baracca e burattini per gettarsi alla ventura sulle dure, incerte e dolorose vie del mondo allo scopo di sopravvivere.

Già da quassù tanti se ne sono

andati, e i più per non farvi più ritorno. Il censimento del 1951 dava al Comune di Drenchia 1342 abitanti: ora ne risultano meno di 600; e non vale che il Comune stesso nella sua sezione anagrafica, per motivi che non comprendiamo ma che possono anche riferirsi a certi vantaggi finanziari come ad esempio quelli di continuare a riscuotere certi tributi erariali, continui a registrare il numero dei cittadini esistenti or è un decennio.

Con questo andazzo dunque, teoricamente, fra non molti anni lo spopolamento sarà completo; e così Drenchia con le sue quindici borgate e borgatelle diventerà un'attrazione archeologica, come, purtroppo, lo stanno diventando altre località.

Commuove il disagio che preoccupa e affligge queste popolazioni, specie quelle sparse e arrampicate sulla costa del Kolovrat, private come si vedono di ogni prospettiva di miglioramento economico dall'incertezza e dal disinteresse della autorità tutoria. Disagio davvero grave e impressionante, e appunto perché grave e impressionante dovrebbe invogliare — anche meglio obbligare — l'accentuata autorità tutoria (e quando sarà istituito anche il governo regionale) ad intervenire con urgenza e abbondanza di mezzi finanziari per eliminarlo; e soltanto così nelle provate ma non rassegnate popolazioni si potrà creare, con la rinascita economica e la tutela dei diritti etnici, linguistici e culturali, da estendersi naturalmente a tutti i cittadini della Slavia Friulana, la necessaria fiducia in una vita migliore, più prospera e più felice.

KRATKE NOVICE IZ JUGOSLAVIJE

VELIKO FABRIKO žveplene kisline in superfosfata delajo v Kosovski Mitrovici (Srbija). Že do lanskega leta so ponucali za gradnjo skoraj pet milijard dinarjev.

JUGOSLOVANSKI NAVALNI KANTIRJI bodo letos eksportirali za okoli 19 milijard dinarjev ladij. Že v prvih letošnjih mesecih so kantirji izročili naročnikom v Argentini, Šviceri in USA tri ladje v teži 37.000 bruto reg.sterskih tonelat.

PRVA JUGOSLOVANSKA VALJARNA betonskega železa bo nareta v Zadru (Zara) do konca prihodnjega leta.

TELEVIZIJSKA ZVEZA MED AVSTRIJO IN JUGOSLAVIJO bo vzpostavljena že letos maja meseca. Na sedem dogovorili delegaciji avstrijke Generalne direkcije pošte in telefona ter jugoslovanske televizije.

EDIT V REKI, italijanska založba v Jugoslaviji, je praznovala desetletnico svoje ustanovitve. Ta založba je v desetih letih natisnila okoli dvesto izdaj v italijanski, tako učne knjige za osnovne in srednje italske šole v Jugoslaviji, precej otroške literature ter številne politične brošure. Ob tej priložnosti so v okrajih Koper, Puli in Reka organizirali razstave o desetletnem delu te institucije, ki je toliko pomembno za kulturno življenje italijanske nacionalne manjšine v Jugoslaviji.

V JUGOSLAVIJI gojijo danes 23,3 milijonov glav goveje živine, prašičev, ovac in konj ter 28 milijonov perutnine.

DVESTO METROV VIŠOK televizijski stolp bodo zgradili na Avali pri Beogradu. To bo eden najvišjih objektov te vrste v Evropi.

LJUBLJANSKI NADŠKOF dr. Anton Vovk je v zvezi s pripravami za koncil odpotoval v Rim.

FABRIKA ISKRA V KRANJU je začela izdelovati posebne kondensatorje za kompenzacijo faznega toka ka.

7.000 RADIJSKIH APARATOV so eksportirale jugoslovanske fabrike v Tunis, Bolivijo in Maroko. Povpraševanje aparatov v tujini je vedno večje.

V BEOGRADU so končali z gradnjo novega velikega aeroporta. Delali so ga skoraj pet let in spada med največje aeroporte v Evropi.

Odgovorni urednik: VOJMIRO TEDOLDI
Dovoljenje videmskega Tribunalja n. 47
Tipografija G. Missio - Udine

NADALJUJE IZ PRVE STRANI

IZKORIŠČANJE NAŠIH VODA

javna dela, za podvig turizma, in kar je najbolj važno, za industrializacijo domačih krajev.

Je bilo res potrebno pritržati Režijo, ki je najbolj pasiven komun hribovskega področja, kjer ni nikake industrije ali obrti in kjer ni niti ene žage, še tisti mali prispevek? Rekli bi da ne, in še posebej ne, če upoštevamo, da nima Režija s karnijsko prestolnico nikakih ekonomskih vezi, ker ne gravitira na Tolmezzo.

Hidrocentrala v Torlanu, ki črpa vodne sile Krnatskega bazena, je last znanih železarn in livarn Bertoli, ki zaposlujejo v Vidmu okoli 1000 delavcev, tehnikov in uradnikov. Tudi te postopajo več ali manj kot drugi lastniki hidrocentral, ki dobivajo prav iz naših voda zadostno energijo za pogon in za razcvit svoje industrije; zdi se, da so se tudi te železarne izogibale in se še izogibajo zaposliti ljudi iz krajev, ki jim dajejo energijo in posebno iz slovenskih vasi komuna Tipana; tem ne preostaja drugega kot trdati pot v inozemstvo!

Tudi v drugih krajih našega alpskega obroča, vstevši Kanalsko dolino, kar zadeva plačevanje električnih «sovakanonov» in zaposlitve domače delavne sile, situacija ni prav nič boljša.

Lahko rečemo, da so v resnici razne električne in industrijske družbe do danes, če izvajamo nekaj izjem, samo izkoriščale naše vode: niso spoštovale zakona o katerem smo govorili v začetku, ne dale za to kaj drugega v zamenj in niti niso najele naše delovne sile, kot da bi naši ljudje ne imeli pravice, kot ostali državljani, biti zaposleni v italijanskih fabrikah.

Tako bi ne smelo in tudi ne more iti naprej.

Naj pride torej, in čimprej, nacionalizacija električne energije, ki je na programu nove Fanfanije vlade in ki ga je sprejel z ogromno večino tudi parlament.

Brez dvoma se bo z nacionalizacijo spremenilo marsikaj na boljše tudi pri nas in mogoče se bo prav takrat začel ekonomski preporod naše obubožane zemlje, preporod, ki mora prinesiti tudi našemu človeku prave socialne pravice, in med drugim tudi pravico do zaposlitve v domačih industrijah in konec kakršnih koli diskriminacij na škodo naših ljudi.

Sramotno je, da naši delavci nimajo dostopa v fabrike v Furlaniji, kot smatramo za obsodbe vredno tudi dejstvo, da se pristoj-

ni organi ne zanimajo za preprečanje teh diskriminacij.

V pričakovanju, da se nacionalizacija električne energije izvede čimprej in tudi upoštevajoč visoki delež, ki ga dajejo naše vode za proizvodnjo električne energije (12 procentov), pozivamo zainteresirane komunske administracije naj pohite, da rešijo zaenkrat vsaj najnujnejša vprašanja in v prvi vrsti vprašanje električnih «sovakanonov» ter zaposlitve naše delavne sile v pravilnem sorazmerju ravno glede našega hidročnega bogastva. (V. T.)

OHRANINO MATERINI JEZIK

voriti z domačini izključno po domače, ampak tudi braniti v vseh istancah svoj jezik, ker na ta način branijo svoje ljudstvo.

Koliko starih in mladih, posebno tistih, ki žive v zakonitih vaseh, se ne zna dobro izraziti v italijanskem jeziku! Koliko je takih, ki zastopijo eno reč za drugo? Po uradih, in enako tudi v cerkvah, kjer je bila izgnana domača govorica, se dogajajo dogodki, ki bi marsikomu dvignili lase, če bi jih tu povedali.

Z jezikom je vse povezano: ljudstvo, običaji, vera, tradicije in ljubezen do rodnega kraja. Izgon domačega jezika iz javnega življenja je torej največja žalitev svobode, čustev in tradicij ljudstva!

In na komunskih konsiljih kakaj ne debatirajo po domače? Marsikateri konsilir bi vzel besedo in povedal svoje mnenje, ter obrazložil želje in težave ljudi, ki zastopa. Nanašnih konsiljih pa vlada na žalost tišina, vsi se boje govoriti jezika, v katerem se težko izražajo. Skoraj povsod govori le eden, le eden predlaga, le enemu vsi slepo sledijo in ga pokorno ubogajo: to je komunski sekretar, prefekturni funkcionar; on oblači in vedri, namesto da bi samo izvrševal naloge, ki bi mu jih morala nalagati komunska administracija. In komunski sekretarji so skoraj vsi tuji.

Papež se je začudil, ko je videl, da državni funkcionar ne zna jezika domačinov, kako bi se šele začudil, ko bi videl da koliko naših Slovencev, posebno tistih, ki sedijo za kajšnim šolskim katedrom ali pri komunski mizi, neče govoriti v domači vasi, z domačimi ljudmi, domači slovenski materini jezik. (A. K.)

POMLADANSKI MEDNARODNI SEJEM OBMEJNIH POKRAJIN

“ALPE-ADRIA”

FIERA INTERNAZIONALE DELLE PROVINCE DI CONFINE

LJUBLJANA: 11-20-V-1962

na Gospodarskem razstavišču
nel Palazzo delle Esposizioni

vaš čas pridobi vso svojo vrednost!

sodarudine

UDINE
Via Cassanese, 4
Tel. 0432/12.1